degėsių ir šlyno sluoksniai su pavieniais XVI–XVII a. buitinės keramikos, XVI a. II pusės plokštinio koklio ir geležinių dirbinių fragmentais bei vario lydinio gurvuoliukais, gyvulių kaulais.

Tyrimų metu aptikti radiniai perduoti saugoti į LNM.

The Burial Site of the 1863–1864 Insurgents on Castle Hill in Vilnius

In 2017, trenches 1–3 (a total of 124.5 m^2) were excavated on the W side of the enclosure of the Upper Castle in Vilnius (Fig. 1). A 0.6–2.85 m thick cultural layer with three horizons (second half of the 20th century, 1830s–first half of the 20th century, and preliminarily 18th century–1831) and a fieldstone building foundation preliminarily dated to the 18th century–1837 were found.

Eleven burials with 17 participants in the 1863–1864 Uprising against Tsarist Russian imperial rule, including Uprising leaders Konstatinas Kalinauskas and Zigmantas Sierakauskas, were discovered and excavated at the investigation site. According to archival data, 21 insurgents were executed, 9 by firing squad, 12 by hanging, in Lukiškės Square, Vilnius, during 1863–1864. The investigation determined that the individuals had been interred without coffins, 1–3 individuals per pit, some in irregular positions from being thrown in, some with their hands tied behind their backs (Figs. 2, 3). In excavating the remains, small cloth fragments, metal, mother-of-pearl, and bone buttons, buckles from trouser belts and braces, and small scraps of leather footwear were discovered near them. Personal items were found near almost all of the remains: Catholic crosses and medals with religious images and inscriptions (Fig. 4) and other personal items (Fig. 5). Cast lead bullets were discovered near three remains (Fig. 6).

Under the 1830s–second half of the 20th-century horizons, two layers of fine rubble were discovered in a pit dug into the natural soil, and under them, a dense layer of construction rubble (fieldstones, stones, and brick fragments) covered with clay (Figs. 7–9). The precise date when these layers were created was not determined but the maximum chronological boundaries are the 18th century–1831. Considering that no signs were detected of a structure having been erected on this debris layer like on a foundation, the conclusion was drawn that the layer of construction debris was created to reinforce the enclosure.

In 2017, 10.5 m^2 were excavated on the E side of the central part of the Upper Castle's enclosure and a 1.8–2.6 m thick cultural layer from the 1830s–first half of the 20th century was recorded. The investigation was conducted at the site, according to archival drawings, of the 1831–1878 powder cellar of the tsarist fortress. The roughly 1.2–1.4 m cellar entrance, which was reinforced with roughly 20 cm thick wooden beams, a fragment of the plank floor, and sherds of 19th-century household pottery were discovered.

Klaidas Perminas

Kopgalio kaimo pastatų tyrimai 2016–2017 m.

2016 m. ir 2017 m. birželį buvo atliekami žvalgomieji tyrimai Kopgalyje (Klaipėda, Smiltynės g. 3), buvusio Kopgalio kaimo vietoje. Tyrimais siekta lokalizuoti 1942 m. miesto plane pažymėtus pastatus. Rašytinių šaltinių duomenimis, Kopgalio teritorija pradėta apgyvendinti tik XIX a. I pusėje. Istoriografijoje nusistovėjusi nuomonė, jog iki XIX a. Kopgalio apgyvendi-

2 pav. Tiriamojo pastato nuotrauka. Autorius ir data nežinomi. LJM.

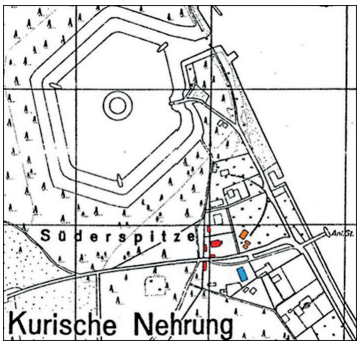
Fig. 2. A photograph of the building surveyed. Author and date unknown. LJM.

3 pav. Ūkinio pastato vieta pirmojoje 2017 m. tyrimų perkasoje. K. Permino nuotr.

Fig. 3. The site of an outbuilding in trench 1 during the 2017 excavation.

nimą stabdė nepalankios gamtinės sąlygos – būsimo Kopgalio kaimo vietoje (dabar tai teritorija tarp LJM kasų ir etnografinės žvejo sodybos Š–P kryptimi bei tarp Kuršių marių ir miško V–R kryptimi) pirmosios sodybos atsirado apie 1830 m. Kaimo raida nebuvo sparti: 1830 m. jame buvo 7 namai, 1848 m. – 5 gyvenamieji namai, 1861 m. – 6, 1871 m. – 8, 1885 m. – 9 gyvenamieji namai. Gyventojų skaičius kaime priklausė nuo apželdinimo, balasto krovos ir

1 pav. Kopgalio kaimas 1942 m. miesto plano fragmente. Raudona spalva pažymėti 2012 m. tirti pastatai, mėlyna – 2016 m. tirtas pastatas, oranžine – 2017 m. tirti pastatai. K. Permino brėž.

Fig. 1. The village of Kopgalis on a fragment of the 1942 city plan. The buildings surveyed in 2012 are marked in red, those in 2016 – in blue, and those in 2017 – in orange.

kitų darbų gausos. Nuo amžių sandūros Kopgalio kaimo pastatai buvo pritaikomi pramogų ir kurortinei veiklai: išdygsta naujų mažų pastatėlių-vasarnamių, renovuojami senieji gyvenamieji pastatai praplečiant ir pristatant verandas bei mažus kambarėlius poilsiautojams. Prieš II Pasaulinį karą Kopgalyje buvo apytikriai 24 pastatai. Iki 1944 m. pabaigos iš kaimo pasitraukė visi gyventojai. Po karo Kopgalis pateko į griežto režimo pasienio zoną. 1948–1954 m. kaime pradėjo kurtis civiliai. Naujakuriai gyveno tik šia diena – apsigyvenę vienoje apleisto pastato dalyje, žiemą sukūrendavo kitą. Kai užimtą namą nuniokodavo, persikeldavo į mažiau apleistą. Taip išnyko dauguma prieškarinio Kopgalio pastatų.

Išliko ikonografinės medžiagos apie Kopgalio kaimą: planai ir kelios prastos kokybės iš oro darytos nuotraukos. Detaliausiai ir tiksliausiai Kopgalio kaimas pavaizduotas 1942 m. plane. Šis planas naudotas ir 2016–2017 m. atliekant tyrimus kaip pagrindas lokalizuojant pastatus (1 pav.).

Remiantis kartografine medžiaga, galima teigti, kad 2016 m. tyrinėtas pastatas statytas tarp 1905–1911 m., o sunyko 1947–1958 m. laikotarpiu. Pastato vieta gana aiškiai įžiūrima aerofotonuotraukoje, darytoje 1923 m. Išlikusi ir stambaus plano pastato nuotrauka, kur jis įvardytas kaip *Logirhaus* (2 pav.). Rašytinių šaltinių apie 2017 m. tirtus pastatus nėra. 1904 m. Kuršių nerijos apželdinimo nuo Kopgalio iki Juodkrantės plane tiriamoje vietoje pažymėti du pastatai – vienas stambesnis, kitas, esantis į P, – mažesnis. Tokia abiejų pastatų situacija atitinka 2017 m. tyrimų metu aptiktų pastatų liekanų vietą. Jie rodomi ir 1912 (1910 m. situacija), 1916, 1925, 1936, 1939, 1941, 1946 m. 1947 m. plane šioje vietoje nepažymėtas joks pastatas. 1923 m. aerofotonuotraukoje 2017 m. tyrimų vietoje taip pat matosi tik du pastatai – ŠR–PV kryptimi orientuotas didesnis ir į P nuo jo ŠV–PR kryptimi orientuotas ūkinis pastatas, abu dvišlaičiais stogais. Remiantis ikonografiniu tyrimu, galima daryti prielaidą, jog pastatai pastatyti tarp 1890 ir 1903 m. (imtinai), o nunyko per 1946–1947 m.

Pirmieji žvalgomieji tyrimai buvusio Kopgalio kaimo vietoje vykdyti 2012 m. Iškastos 4 perkasos (60 m^2), aptiktas iki 1 m storio XIX–XX a. I pusės kultūrinis sluoksnis su ūkinio pobūdžio pastato liekanomis (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 665, nr. 69). 2016 m. ištirtos 2 perkasos, kiekviena 5x2 m dydžio (iš viso 20 m^2). Pirmoje perkasoje aptikti pastato ŠR fasado pamatai – akmenų, plytų ir betono mūras. Atidengtas fragmentas 1,6 m ilgio, 1,4–1,5 m pločio, 25–70 cm aukščio. Pamatai mūryti apačioje klojant 10x10x10; 20x10x20; 40x30x20; 35x 20x20 cm dydžio akmenis, kurie tarpusavyje sujungti kalkių skiediniu. Ant akmenų buvo sumūrytos 3 eilės plytų. Plytos raudonos, 25–26x12x6–6,5 cm dydžio, rištos cemento skiediniu. Dvi apatinės plytų eilės mūrytos klojant

4 pav. Gyvenamojo pastato liekanos 2017 m. antrojoje perkasoje. K. Permino nuotr.

Fig. 4. The remains of the dwelling in trench 2 during the 2017 excavation.

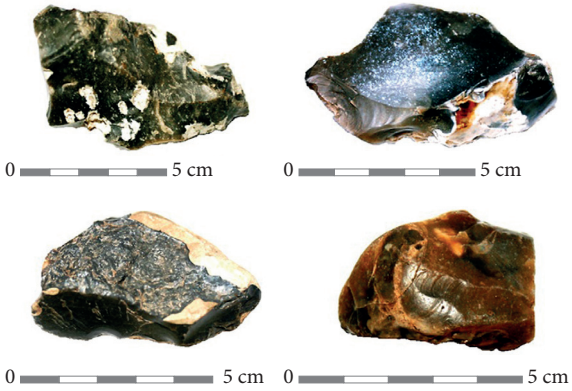

5 pav. Radinių pavyzdžiai iš 2017 m. tyrimų. K. Permino nuotr.

Fig. 5. Examples of finds from the 2017 excavation.

6 pav. XVII–XIX a. šukė. K. Permino nuotr.
Fig. 6. A 17th–19th-century shard.

7 pav. Titnaginiai radiniai iš 2016 m. tyrimų. K. Permino nuotr.
Fig. 7. Flint finds from the 2016 excavation.

trumpines plytas, viršutinėje eilėje – ilgines plytas. Iš ŠR pusės prie šios pamatų struktūros prijungtas apie 40 cm aukščio betono pamatas, tarp kurio vidinės pusės ir plytų mūro buvo 40–50 cm pločio tarpas, užpildytas smėliu, cemento gabaliukais ir plytgaliais. Betonas klotas tiesiai ant smėlio. Panašu, kad ši struktūra buvo primūryta vėliau, nes iš jos vidinės (ŠR) pusės ant plytų mūro tebėra išlikę išorinio apdailos tinko sluoksnio fragmentų. Antroje perkasoje aptikta tik apie 1 m skersmens, apie 70 cm gylio duobė, kurioje buvo pasodintas greičiausiai dekoratyvinės paskirties augalas (duobėje rasta šaknų liekanų).

2017 m. ištirtos keturios 5x2 m dydžio perkasos (40 m^2), pagal kurias nustatyta, kad tiriamoje vietoje stovėjo ne trys, o kaip užfiksuota didesnėje dalyje kartografinės medžiagos – du pastatai: didesnis – gyvenamosios paskirties ir į pietus nuo jo mažesnis – medinis ūkinės paskirties pastatas. Pirmoje perkasoje aptikta mažesnio ūkinio pastato arba artimiausios jo aplinkos pėdsakų (3 pav.). Kol kas lieka neaišku, kurio iš dviejų ūkinių pastatų, pažymėtų 1942 m. plane, yra šios liekanos. Antroje perkasoje rasta mūrinio gyvenamojo pastato liekanų – pamatai (4 pav.). Likusiose perkasose trečiojo, ūkinio pastato, nerasta. Čia atkastas šviesus smėlis su negausiomis pilkomis dėmėmis ir menkas radinių kiekis neleidžia kalbėti net apie jo gretimybę.

Dauguma radinių yra būdingi XX a. I pusės kurortinei įstaigai, kurių tuo metu būta ir Kopgalio kaime: vokiška, austriška, švediška keramika, taurelių ir butelių šukės, durų užraktų bei santechnikos dalys, telegrafo detalė, plokštelė su kambario numeriu, grindų plytelių fragmentai ir kt. Šie radiniai patvirtino istorinėje nuotraukoje užrašytą pastato paskirtį – tai buvo viešbučio paslaugas teikianti įstaiga. Akmeniniai tinklo pasvarai liudija senąją tradicinę Kopgalio gyventojų veiklą – žvejybą (5 pav.). Su karyba susiję radiniai – PPŠ šoviniai, pagaminti 1944 m., kaip ir dar kelios gilzės ir kulka, II Pasaulinio karo Vokietijos kariuomenės uniforminio diržo laikiklis rodo, jog 1944–1945 m. Klaipėdos operacija vyko ir šio pastato aplinkoje. Taip pat rasta 26 gyvūnų (kiaulių, veršiukų, galvijų, vištinių, antinių ir galbūt elninių) kaulų fragmentų (prof. L. Daugnoros osteologinė analizė). Radiniai, kuriuos buvo įmanoma tiksliau datuoti, apima 1915–1945 m. laikotarpį. 2017 m. paskutinėje perkasoje aptikta šukė datuojama XVII–XIX a. pradžia (6 pav.). Pirmoje 2016 m. perkasoje ir visose 2017 m. perkasose rasta 11 titnaginių radinių su utilizacijos požymiais, preliminariai datuojamų neolito II puse –

bronzos amžiumi (prof. A. Girininko, T. Rimkaus bei G. Slaho analizė) (7 pav.).

The 2016–2017 Investigation of the Kopgalis Village Site

In 2016–2017, a field evaluation was conducted at the former site of Kopgalis village (Smiltynės St. 3, Klaipėda) in the N part of the Curonian Spit in order to locate the site of four buildings plotted on the 1942 German detailed plan of Klaipėda (Fig. 1). The first farmsteads here appeared circa 1830. After the Second World War, the village's territory fell under the control of the Soviet Army and eventually the village was completely destroyed. The buildings are shown on the aforementioned 1942 map and one photograph (Fig. 2).

In 2016, a total of 20 m^2 were excavated and part of a stone, brick, and concrete foundation was uncovered in the first trench. In 2017, four trenches (a total of 40 m^2) were excavated and one outbuilding (Fig. 3) and a dwelling (Fig. 4) were located. The chronology of the uncovered cultural layers and artefacts (Fig. 5) covers the first half of the 20th century. Eleven pieces of flint, preliminarily dated to the Neolithic–Bronze Age (Fig. 7) and a 17th–19th-century shard (Fig. 6) were found in the first 2016 trench and all the 2017 trenches.

Marius Petkus

Tyrimai Gargždų miesto parke 2016 m.

2016 m. Gargždų miesto (Klaipėdos r.) senojo ir naujojo parko teritorijos dalyse, esančiose aukštutinėje Minijos upės terasoje ir jos slėnio šlaite, buvo atlikti žvalgomieji tyrimai (1 pav.). 1672 m. Gargždų miestelio ir valsčiaus inventoriuje trumpai aprašytas ir Gargždų dvaras, jame stovėję pastatai. Išsamesnis dvaro

1 pav. Tyrimų planas: 1 – Gargždų miesto parko ribos; 2 – tirta parko dalis; 3 – II Pasaulinio karo TSRS karių palaidojimo vieta (UK 10967); 4 – II Pasaulinio karo apkasų vietos; 5 – tirtų perkasų ir šurfų vieta bei numeris; 6 – aptiktos dvaro pastatų pamatų ir tvoros liekanos; 7 – Gargždų dvaro fragmentų teritorija; 8 – rekomenduojama praplėsti II Pasaulinio karo TSRS karių palaidojimo vietos ribas. D. Balso brėž.

Fig. 1. A plan of the investigation: 1 – the boundaries of Gargždai City Park; 2 – the investigated part of the park; 3 – the burial site of Second World War Soviet soldiers; 3 – military trenches of Second World War; 5 – location and number of the excavated trenches and test pits; 6 – the discovered remains of manor building foundations and the fence; 7 – the area of the Gargždai Manor fragments; 8 – the boundaries of the Second World War Soviet military burial site recommended for expansion.